

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365>

LOG Id: LOG_0022

LOG Titel: Caput Undecimum. Calamagrostis. Werihissa. - Elfde Hoofdstuk. Het Riet-gras

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT UNDECIMUM.

ELFDE HOOFDSTUK.

*Calamagrostis. Weribissa.**Het Riet-gras.*

Calamagrostis ambigit seu media est inter *Arundinem farctam* supra libr. 6. cap. 19. descriptam, & Gramen, unde & æque bene ibi quam hic describi potest, sed ob adfinitatem præcedentis *Tagalgnana* hic locum ipsi dedimus, cum arundine *Cubu sala* convenit, & gluma ac femine cum *Tagalgnana*, cujus silvestris putatur esse species, atque præterea aliquo modo convenit cum *Sirio*.

Ejus arundo altitudinem habet decem, duodecim, ac tredecim pedum, & digiti crassitiem, ex rotundo compressa est, seu binas habet oras laterales, in amplos articulos distincta, & intus repleta est substantia fungosa ac fibrosa, instar *Tubu sala*. Articuli ad pedem vel quatuordecim pollices distant, ipsorumque nodi maxime protuberant, unde & culmi non recti, sed parum obliqui & sinuosi sunt.

Cuivis articulo adponitur folium longum & angustum eodem modo, quo *Arundo saccharifera* habet, seu uti in *Toebæ sala*, sed multo angustius est, est enim tres cum dunidio pedes longum, vix digitum latum, & plurimis costis donatum, firmo nervo donatum, cum *Sirii* foliis conveniens.

Inferius culmi alis quibusdam donati sunt, quarum quævis tres quatuorve digitos lata ac plana est, & ad internam partem parum concava, inferius angustata, ac superius sese dividens in sex octove longa folia, ultra quinque pedes longa, quæ inferius fere nil nisi firmum exhibent nervum, ac parum convoluta sunt, superius vix minimum digitum lata, in acutum excurrentia apicem.

Hæ alæ optime illas referunt, quæ in *Sirii* foliis observantur, unde & ab incolis pro *Sirio* silvestri habetur, superiora folia arcte culmo adcumbunt, ita tamen, ut ex ipsorum alis una alterave panicula arundinacea excrescat, quæ sulcum in majori formant culmo, in quo locata fuere.

Quævis pluma magnam refert spicam, sexdecim & octodecim pollices longa, inque plures minores paniculas distincta, harum quædam oblonga gerunt capitula, quæ ex simplicibus paleaceis componuntur squamis, & ex pallide viridi & fusco colore mixta sunt, ad tactum rugosa, apicibus antrorsum elevatis, & terminantur in aristam brevem, uti in *Avena* & præcedenti *Tagalgnana*, sed quæ multo majora sunt, ac plurimum decidunt.

Quædam plantæ longiora & graciliora gerunt capitula sine multis squamis, sed longas gerunt spinulosasque aristas, uti in vera *Tagalgnana*.

Intus latet fuscum ac tenue semen paleaceum ac vacuum.

Radix ex simplicibus crassis & firmis constat fibrillis, quarum quædam oblique decurrunt, ubi arundo excrevit, reliquæ directe in terram penetrant. Alæ istæ aliquando tam amplum formant stolonem, ut sub eo latere quis posset, & culmi semper ex fasciculis oriuntur.

Nomen. Latine *Calamagrostis*. Amboinice in *Leytimora Weribissa* h. e. *Romp firee*. In *Loehæa Welibissa*, quæ nomina gramen denotant *Sirio* simile, multi autem hoc quoque vocant *Tatepal*, seu *Tatepar*, & *Tatupele* feminam, ad distinctionem *Tatepal* maris, qui est *Cano cano*, sed puto esse erroneum, ambæ enim hæ plantæ nullam inter sese habent similitudinem. Melius vocatur *Tagalgnana utan*. Ternatice *Laulau tomma wanga*.

Locus. Ubique crescit in campis in locis apricis, tam ad fluminum ripas, quam ad montium pedes, ubi tam densos format stipites, ut feræ sub iis abscondere sese possint.

Ufus. Ex hac planta nulla *Pancawa* formari potest, & nulli fere inservit usui, excepto quod paniculæ seu majores spicæ arcus festales in nuptiis ornent. Semen longis istis aristis armatum alicui etiam mittitur simili in casu, sicuti supra de *Tagalgnana* fuit dictum.

NB. Hæc planta proxime convenire videtur cum illa, quæ mihi dicitur *Ixia*, foliis ad radicem nervosis, gramineis, floribus ac fructu parvo convolutis in *Decad. plant. Afric. sept. pag. 191. Tab. 70. Fig. 2.*

Calamagrostis of Rietgras, wyffelt tussen de zoorte van *Arundo farcta*, boven in 't zesde Boek Capit. 19. beschreeven, en 't gras, daarom 't zoo wel op dezelve plaats als hier kan beschreeven werden, dog wegens de maagschap van 't voorgaande *Tagalgnana*, hebben wy 't hier gezet, aan riet komt het met de *Cubu sala* overeen, en aan de pluim of zaat met de gemelde *Tagalgnana*, voor welkers wilde zoorte het gebouden wert, behende daar en boven iets met de *Siree* gemeen.

Het riet zelfs is van tien tot twaalf en dertien voeten hoog, een vinger dik, uit den ronden gedrukt, of met twee kanten aan de zyden, in wyde leden verdeelt, en binnen gevult met een vooſe dradige substantie, gelyk *Tubu sala*. De leden staan een voet of veertien duimen van malkander, en bare knien builen merkelyk uit, waar van ook de steelen niet regt, maar wat ſcheef en bogtig loopen.

Aan ieder lid staat een lang smal blad, op de manier als aan 't Suiker-riet of *Toeboc sala*, dog veel smalder, namentlyk derdebalve voeten lang, ſchaars een vinger breed, en zeer geribt, met een styve zenuwe gelyk bezenſtokjes, met de bladeren van *Siree* overeenkomende.

Beneden zyn deze steelen met eenige vlerken omgeven, waar van ieder drie of vier vingeren breed, en vlak is, of aan de binnenſte zyde wat bol, beneden ſpits toeloo-pende, en boven zig verdeelende in zes of agt lange bladeren, ruim vyf voeten lang, beneden ſchier anders niet dan een styve zenuwe, of een weinige gevouwen, boven ſchaars een pink breed, met een lange ſpits.

Deze vlerken gelyken zeer wel die geenen, die men aan de *Siree* ziet, daarom het ook van de Inlanders voor een wilde *Siree* gebouden wort. De bovenſte bladeren leggen wat digt tegens den ſteel aan, zoo nogtans, dat uit baren ſchoot een of twee rietpluimen uitkomen, dewelke een keep in den hoofdſteel maken, daar in zy gelegen hebben.

Ieder pluim gelykt een groote aaire, zestien en agttien duimen lang, en in veele mindere steelen verdeelt, van deze dragen zommige langwerpige knopen, uit enkele kragtige ſchubben gemaakt, uit den bleek-groenen en bruinen gemengt, ruig in 't bandelen, met de ſpijsen na voo- ren gekeert, en eindigende in een korte baard, gelyk aan de *Haver* of voorgaande *Tagalgnana*, dog veel grooter, en aan de meefte afgevallen.

Zommige dragen ſmaldere en magere knoppen zonder veele ſchubben, maar met lange ſteekelige baarden als aan 't regte *Tagalgnana*.

Binnen ſchuilt een bruinagtig en wit zaat, 't welk mede ydel of bol is.

De wortel beſtaat uit enkel dikke en ſtyve vazeligen, waar van zommige dwers loopen, daar 't riet uit ſpruit, de andere gaan regt in de aarde. De voornoemde vlerken maken zomtyts zulken breeden ſtoel, dat men daar agter ſchuilten kan, en de steelen komen altyd uit die vergaderingen voort.

Naam. In 't Latyn *Calamagrostis*; op *Amboina* en *Leytimora* *Weribissa*; dat is *Rompot firee*; op *Loehoe* *Welibissa*; alle beduidende gras, dat na *Siree* gelykt; dog veele noemen 't ook *Tatepal* of *Tatepar*, en *Tatupele* het wyſken, tot onderſcheid van *Tatepal* het manneken, welk de *Cano cano* is: dog dit houde ik voor een abuis, want die beide planten geen gemeenſchap met malkander hebben. Beter noemt men 't *Tagalgnana utan*; in 't Ternatis *Laulau tomma wanga*.

Plaats. Het waſt overal in 't veld op opene plaatzen, zoo wel langs de rivierkanten als aan de voeten der bergen, daar 't zoo digte ſtruiken maakt, dat zig 't wilt daar agter verbergen kan.

Gebruik. Men kan hier van geen *Pancawa* maken, en het dient ſchier tot niets, behalven dat men met zyne rietpluimen of groote aairen de Feefſtboogen op *Bruiloften* verſiert. Het langgebaarde zaad word ook overgezonden in diergelyken voorval, als boven van *Tagalgnana* gezegt is.

NB. Deze plant ſchynt het naafte overeen te komen met die geene, welke ik genaamt heb *Ixia*, met bladeren aan de wortel, die zenuwagtig en grasagtig zyn, en de bloemen en vrugt in een dons leggende, in de ſevende *Decas* van de *Caapſe gewaſſen*, pag. 191. Tab. 70. Fig. 2.

